

Türkiye ve Latin Amerika; Yeni Fırsatlar Dönemi - Ceren Uysal Oğuz

Soğuk Savaş'ın

sona ermesiyle birlikte Türkiye'nin çok yönlü bir dış politika geliştirmeyi amaçlaması, Latin Amerika ve Karayipler bölgesini de diplomatik, ekonomik ve kültürel ilişkiler açısından Türkiye'nin ilgi alanlarından biri haline getirmiştir. Bu amaçla, 1998 yılında "Latin Amerika ve Karayipler Eylem Planı" kabul edilmiş olmasına rağmen, bu dönemde ilişkilerin geliştirmesi mümkün olmamış, erişilen düzey düşük kalmıştır. 2006 yılında gözden geçirilen söz konusu Eylem Planı ile o yıl Türkiye'de "Latin Amerika ve Karayipler Yılı" ilan edilmiştir. O tarihten

itibaren, Türkiye ile kimi Latin Amerika ve Karayip ülkeleri arasında cumhurbaşkanlığı/başkanlık ve bakanlıklar düzeyinde resmi ziyaretler artmış,[\[1\]](#) karşılıklı

olarak [yeni elçilikler açılmış](#),[\[2\]](#)

ticari, akademik ve kültürel ilişkiler, Türkiye'nin "[girişimci ve insani dış politika](#)" mottosuna uygun olarak gelişme göstermiştir.

Türkiye'nin Latin

Amerika ve Karayip ülkeleri açılımının temel motivasyonlarından birisi bölgenin büyüyen ekonomileri ile ticaret hacmini artırmaktır. 21. yüzyılın başından beri bölge, yaşadığı siyasi ve ekonomik değişimler nedeniyle büyük ilgi görmektedir. Latin Amerika ve Karayip ülkeleri kendi aralarında önemli işbirliği adımları atmakta, ikili anlaşmalar imzalamakta ve bölgesel entegrasyon mekanizmaları geliştirmektedirler.

Amerika Birleşik Devletleri, özellikle Meksika ve Karayip ülkelerinin çoğu için en büyük ticaret ortağıdır. Bununla birlikte, ABD ile bölgedeki çoğu ülke arasındaki ilişkilerin tarihsel bağlamı, özellikle 2000'lerin başından itibaren işbaşına gelen sol hükümetlerde derin bir şüphe yaratmakta ve bu yönetimleri alternatif

ticaret ortakları arayışına yöneltmektedir. Bazı üyelerinin bölgeye kültürel, tarihi, dilsel yakınlığından yararlanan Avrupa Birliği, Latin Amerika'daki bir diğer önemli aktördür. Çok boyutlu işbirliği açısından AB bölgede önemli bir avantaja sahip olmakla birlikte, Venezuela gibi ülkelerde demokrasi teşviki politikaları izlemesi eleştirilere maruz kalmasına yol açmaktadır. Bölgedeki bazı ülkeler için önemli bir ticaret ve yatırım ortağı haline gelen Çin ise bölgenin doğal kaynaklarını yoğun şekilde sömürmekle eleştirilmektedir. Fakat Beijing

yönetimi Latin Amerika ile ilişkilerinin [Güney-Güney işbirliği](#)ne dayandığı konusunda ısrarcıdır.

Öte yandan, Latin

Amerika ve Karayip ülkeleri bu aktörlerin yanı sıra yeni ticaret ortakları aramaktadırlar ve Türkiye de bu ülkelere birisidir. Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Guatemala, Guyana, Honduras, Jamaika, Meksika, Nikaragua, Paraguay, Peru,

Uruguay ve Venezuela ile Ekonomik ve Ticari İşbirliği Anlaşmaları [imzalayan](#) Türkiye, bölgedeki ekonomik varlığını güçlendirmeyi hedefliyorsa, herhangi bir önkoşul olmaksızın daha ileri adımlar atmalıdır. Örneğin, serbest ticaret anlaşmaları ve yatırım anlaşmaları her iki taraf için de faydalı olabilir. Nitekim, Türkiye savunma sanayii, enerji ve teknoloji gibi sektörlerde artan kapasitesinin altını çizirken, Latin Amerika ülkeleri de kendi ürünleri için Türkiye’de yeni bir pazar kazanabilirler.

Türkiye, çok yönlü dış politikasının bir parçası olarak Latin Amerika’da da kültür, eğitim, medya gibi yumuşak güç ve kamu diplomasisi araçlarını kullanmaktadır. Örneğin Türk Hava Yolları, İstanbul’dan Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Meksika, Venezuela, Küba gibi ülkelere doğrudan [uçmaktadır](#). Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Latin Amerika’da iki Program Koordinasyon Ofisi (Bogota ve Meksiko) ile faaliyet göstermektedir. Ajans bölgede çok sayıda [projeye fon sağlamakta](#), özellikle kalkınma destekleri ve insani yardıma odaklanmaktadır. Eğitim alanında ise Meksiko’daki Yunus Emre Enstitüsü ile Türkiye Maarif Vakfı’nın Bogota ve Caracas’taki okulları Türkiye’nin bölgede tanıtımına yardımcı olmaktadır. Medya sektöründe, TRT Dış Yayınlar Dairesi bünyesinde *TRT Español* ve *TRT Português* kurulmuş, Anadolu Ajansı ise [Bogota’da ofis](#) açmıştır.

Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından Ağustos 2022’de Latin Amerika göç tarihi, göç sosyolojisi, bölgeye Orta Doğu ve Kuzey Afrika’dan göç gibi alanlardaki projelere destek sağlamak amacıyla bir araştırma destek programı açıklanmış, 1860’lardan Birinci Dünya Savaşı’na kadar Osmanlı topraklarından Latin Amerika’ya göç edenlerin bölgede *Los Turcos* olarak adlandırılmasına atfen projeye “Los Turcos, Latin Amerika’ya Göç” başlığı verilmiştir.

Benzer şekilde, Latin

Amerika'da daha fazla insanın Türkiye hakkında bilgi sahibi olması ve ilişkilerin her alanda geliştirilmesi için çeşitli kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından bilimsel ve akademik değişim programları, burslar, sergiler, fuarlar, konferanslar düzenlenmektedir. Coğrafi olarak uzak olmasına rağmen Türkiye, Türk dizileri ve popüler isimler sayesinde de Latin Amerika halkı tarafından tercih edilen turizm destinasyonlarından biri haline gelmekte, Türk dili ve kültürüne ilgi giderek artmaktadır. Bu yumuşak güç araçları, Dışişleri Bakanlığı'nın "girişimci ve insani" olarak tanımladığı barışçıl ve işbirliğine dayanan dış politika söyleminin desteklenmesi açısından da etkili olmaktadır.

Latin Amerika ve

Karayip ülkeleriyle siyasi, diplomatik, ekonomik, ticari, kültürel ve sosyal ilişkilerin genişletilmesi Türkiye'nin dış politikasında birçok alanda verimli olacaktır. Bu ülkelerin desteğini (ve gerekirse oylarını) kazanmak, Türkiye'yi Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlardaki çıkarlarını gerçekleştirmek açısından daha etkili bir aktör haline getirebilir. Örneğin, Filistin-İsrail çatışması gibi konularda Latin Amerika ülkelerinin çoğu Türkiye gibi Filistin'e yakın durmaktadır. Benzer şekilde, Türkiye'nin Ermeni nüfusunun yoğun olduğu Arjantin ve Uruguay gibi Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmesi Ermenistan ile ilişkilerine de olumlu yansiyabilir. Ayrıca Türkiye, bölgedeki yumuşak gücünün bir parçası olarak, *Los Turcos* ile daha kapsamlı sosyal ve kültürel bağlar oluşturarak Latin Amerika halkıyla tarihsel bağını vurgulayabilir. Türkiye Birleşmiş Milletler'de daha dengeli bir temsiliyeti savunurken Latin Amerika ve Karayip ülkelerini ikna etmek de avantajlı olabilir.

Öte yandan, ilişkileri

daha ileriye taşımak için Türkiye'nin eşit bir ortak olarak konumlanmakta olduğunun altı daha güçlü şekilde çizilmelidir. Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayiplerde sömürgeci bir geçmişi olmadığı için hem hükümetler hem de halk Türkiye'nin bölgede varlığını artırma hedefine şüpheyle yaklaşmamakta, aksine

Türkiye ile ilişkileri geliştirme konusunda son derece istekli davranmaktadırlar. Türkiye ile Latin Amerika ve Karayip ülkeleri arasında doğrudan bir çatışma olmadığı için de uluslararası konularda karşılıklı saygı ve anlayışla diyalog kurabilirler. Bu şekilde gelişecek işbirliği çerçevesinde, bölge ülkeleriyle Türkiye geliştirmekte olan devletlerin uluslararası sistemde önemli aktörler olarak rolleri ve konumlarını yeniden tanımlayabilir ve ortak çıkarlarını savunabilirler.

[1] Brezilya, Arjantin, Şili, Kolombiya, Ekvador, Meksika ve Kosta Rika devlet başkanları ve bazı bakanlar Türkiye'yi ziyaret ederken, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile devlet, dışişleri, ticaret ve savunma bakanları bölgeyi ziyaret etmişlerdir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Şubat 2015'te Meksika, Kolombiya ve Küba'yı, 2016 başında ise Şili, Peru ve Ekvador'u ziyaret etmiştir.

[2] Eylül 2022 itibarıyla Türkiye'nin Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Kosta Rika (Nikaragua'ya akredite), Küba (Bahamalar ve Jamaika'ya akredite), Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Guatemala (Honduras ve Belize'ye akredite), Meksika, Panama, Paraguay, Peru, Uruguay ve Venezuela'da büyükelçilikleri bulunmaktadır.

Bu ülkelerden Uruguay dışındakilerin [Ankara'da büyükelçilikleri bulunmaktadır](#).

Uruguay'ın İstanbul'da Başkonsolosluğu vardır, Ankara'da büyükelçilik açma niyetini açıklamıştır. Türkiye'nin Trinidad ve Tobago'da da Barbados, Grenada, Guyana, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler ile Surinam'a akredite Büyükelçiliği bulunmaktadır.

Doç. Dr. Ceren Uysal Oğuz, Akdeniz Üniversitesi

Ceren Uysal Oğuz, Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Avrupa Birliği alanında Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü'nde ve ardından Jean Monnet Bursu ile Università Cattolica del Sacro Cuore Milano İtalya'da iki yüksek lisans yaptı. Akdeniz Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde iklim değişikliği konulu teziyle doktorasını tamamladı. Yüzyılda Latin Amerika: Politika-Ekonomi-Toplum kitabının editörlerindedir ve Latin Amerika, iklim değişikliği, çevre politikaları ve Avrupa Birliği üzerine çeşitli yayınları bulunmaktadır. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doçent olarak çalışmaktadır.

Bu yazıya atıf için: Ceren Uysal Oğuz "Türkiye ve Latin Amerika Yeni Fırsatlar Dönemi" Panorama, Çevrimiçi Yayın, 29 Temmuz 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/07/29/cu-5/>

HEINRICH BÖLL STIFTUNG

DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Bu görüş yazısı, 'Foreign Policy for the 21st Century; Peaceful, Equitable, and Dynamic Turkey' başlıklı proje kapsamında Heinrich Böll Stiftung Derneđi Türkiye Temsilciliđi tarafından [Uluslararası İlişkiler Konseyi](#) ve [Global Akademiye](#) sağlanan destek çerçevesinde hazırlanmıştır.

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.